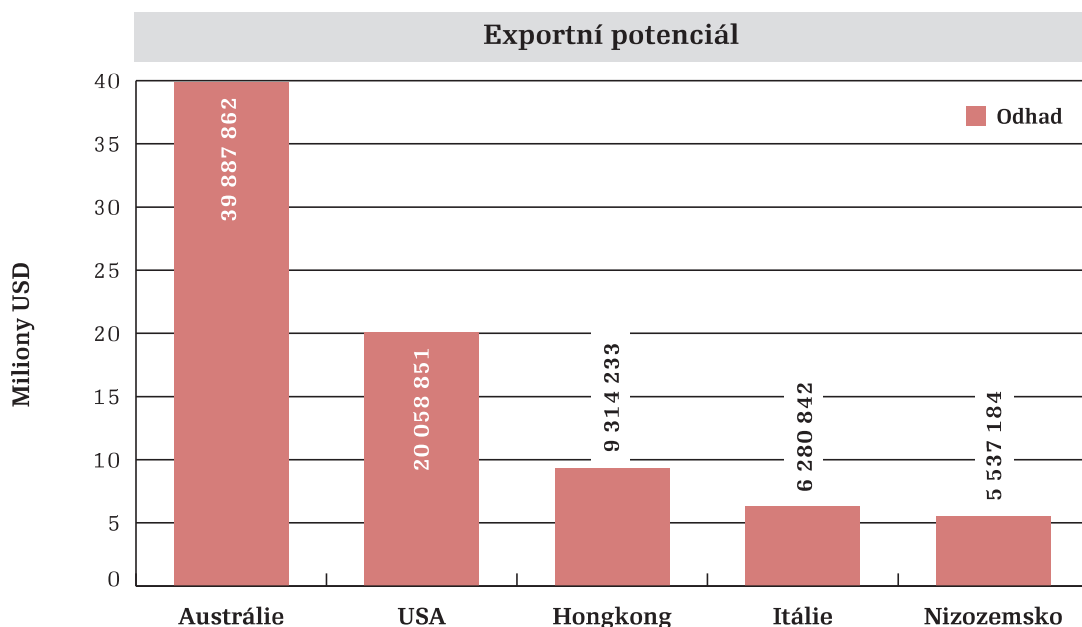

Zdravotnický a farmaceutický průmysl

Exportní příležitosti v rámci zdravotnického a farmaceutického průmyslu zahrnují 59 zemí. Nejširší zastoupení mají nástroje lékařské, zubolékařské nebo zvěrolékařské a jiné, které se vyskytují ve 47 zemích. Rovněž vysoké zastoupení má například lékařský nábytek a léky a jiná séra.

Zdroj: UN Comtrade (2015)

Státy s příležitostmi pro český export

ANGOLA

Sektor zdravotnictví je také potenciální oblastí pro odbyt českých produktů a to, pokud jde o zdravotnické vybavení, nástroje, tak i léky. Aktuální stav a kvalita zdravotnického vybavení a léků je na nízké úrovni a to včetně těch nejdražších nemocnic hlavního města. V Angole se celkově nachází tři typy nemocnic, běžné veřejné nemocnice, které jsou poddimenzované, nemají dostatečnou kapacitu, dostatek lékařů a tím pádem neposkytují kvalitní zdravotní péči. Dalším typem nemocnic jsou soukromé, které však nemají takový úspěch mezi Angolany. Nejlepšími nemocnicemi a současně také nejdražšími jsou veřejné nemocnice vlastněné státním podnikem, které dosahují vyšší kvality a mají lepší podmínky, nicméně pro většinu angolského obyvatelstva jsou zcela nepřístupné. Nejvhodnější pro přístup českých produktů na angolský trh je nalezení spolehlivého distributora či založení svého zastoupení v Angole, jehož zástupce se bude starat o odbyt a servis dodaného vybavení.

AUSTRÁLIE

Austrálie je 12. největším trhem se zdravotní péčí. Mezi nejrychleji se rozšiřující chronickou nemoc v zemi se řadí cukrovka, která je diagnostikována u zhruba 100 tis. nových pacientů ročně. Mezi závažná onemocnění se řadí rovněž rakovina kůže, astma a chronická srdeční onemocnění. Z demografického hlediska má Austrálie stárnoucí populaci, což klade zvýšené nároky na výdaje do zdravotnictví. Podle statistického úřadu se do roku 2031 zdvojnásobí počet osob starších 85 let. Za poslední dekádu se rozpočet do zdravotnictví a starobní péče v Austrálii více než zdvojnásobil. Trh zdravotnických technologií v Austrálii je závislý na dovozu, přestože se na trhu vyskytují místní výrobci a dodavatelé.

ÁZERBÁJDŽÁN

Prakticky veškeré zdravotnické vybavení a léky Ázerbájdžán dováží ze zahraničí. Tato skutečnost, v kombinaci s devalvací místní měny měla za následek skokové zvýšení cen medikamentů o cca. 30 % doprovázené zavedením regulovaných cen, což ve svém důsledku vedlo k odchodu některých nadnárodních farmaceutických koncernů z ázerbájdžánského trhu. Kromě toho byla zahájena výstavba farmaceutického komplexu, pro který bude v budoucnu rovněž nutné najít odpovídající výrobní program. Současná situace na jednu stranu představuje příležitost pro české výrobce k tomu, aby se mohly v Ázerbájdžánu etablovat, na druhou stranu je třeba zohlednit specifika působení na silně regulovaném místním trhu.

Kromě léčiv v Ázerbájdžánu existuje značný potenciál pro realizaci zdravotnického vybavení. Na státní úrovni probíhá program modernizace zdravotnických zařízení, na kterém čeští dodavatelé již v minulosti úspěšně spolupracovali. Zájem je nejen o dodávky samotného vybavení, ale rovněž o související programy zvyšování kvalifikace zdravotnického personálu. Podceňována by neměla být ani možnost rozvoje zdravotní turistiky.

BRAZÍLIE

V Brazílii existuje na 293 tis. zdravotnických zařízení, z toho je 6 700 nemocnic (70 % z nich soukromých), která disponují 497 tis. lůžky. Rozpočet Ministerstva zdravotnictví v roce 2017 činil v přepočtu přes 750 mld. CZK, obrát sítě soukromých zdravotnických zařízení je mnohonásobně vyšší.

BULHARSKO

Státní výdaje na zdravotnictví se pro rok 2017 navýšily o 7 %. V zemi je však mimořádně vysoký podíl plateb pacientů na celkových výdajích ve zdravotnictví, který činí až 36 %, veřejné zdravotní pojištění pokrývá 59 % a soukromé pojišťovny 5 %. Rychle roste soukromý sektor, který má 31 % podíl na trhu se zdravotnickými službami. Bulharsko nabízí dobré příležitosti pro modernizaci vybavení nemocnic ve veřejném i soukromém sektoru.

ČÍNA

Rozvoj zdravotnictví patří mezi priority čínské vlády. Do roku 2020 plánuje vláda do odvětví zdravotnických prostředků investovat 1,7 mil. USD. Každoroční tempo růstu sektoru však dosahuje 8 % a v roce 2035 se mají příslušné vládní útraty podílet na celkovém HDP téměř 10 %. Očekává se, že do roku 2030 dosáhne zdravotnický trh v Číně výše 2,3 bilionu USD. Loni v říjnu schválila čínská vláda projekt s názvem „Zdravá Čína 2030“, ve kterém se zavazuje vybudovat v následujících 15 letech zdravou Čínu. Vládní plán a další doplňující strategie předpokládají, že do roku 2030 by se Čína měla stát lídrem mezi inovativními zeměmi, zejm. na poli farmaceutik. Rozvoji domácího farmaceutického trhu a rozšíření generik a moderních medikamentů mají pomoci zahraniční zkušenosti. Vítány jsou proto partnerství s domácími podniky na vývoji těchto nových léků. Trendy, které v následujících letech mají hýbat zdravotnickým sektorem, jsou zdravotnické pomůcky, telemedicína, využití umělé inteligence a robotiky.

Potenciál pro zahraniční firmy existuje především v oborech, které kladou důraz na inovace a nové technologie. Velmi vítaný je zejm. transfer zdravotnických technologií (např. možnost společného podniku pro výzkum a léčbu nádorových onemocnění nebo vakcín – Čína se totiž potýká s dramatickým nárůstem diagnóz takzvaných civilizačních chorob). Stále častěji je slyšet spojení inovativní léčba, kterou je možno zacílit i na vyšší cenový segment. Investiční potenciál má také segment screeningových pracovišť, poradny zdravého životního stylu a pojišťovnické služby nabízející speciální produkty pro seniory, např. pomůcky domácí péče – pečovatelská křesla, naslouchátka, kyslíkové bomby, glukometry, měřice tuku, sofistikované masážní přístroje/pomůcky, rehabilitační a protetické pomůcky. Do Číny jsou dováženy zejména diagnostické přístroje, ultrazvuky, rehabilitační zařízení, rentgeny, endoprotézy, ortopedické vybavení, lékařské urychlovače a zařízení pro magnetické rezonance. Většinu dovozů zajišťují společnosti typu joint-venture zahraničních a čínských investorů. Dovoz farmaceutik a zdravotnických zařízení v zemi podléhá složitému, zdlouhavému a velmi nákladnému řízení.

ESTONSKO

Estonsko je světovým lídrem v oblasti elektronického zdravotnictví. Zdravotnický informační systém byl vytvořen již v roce 2008 a zahrnuje zdravotní údaje, které využívají jak lékaři, tak i pacienti. Více než 95 % dat, vytvořených nemocnicemi a lékaři, je digitalizováno, e-recepty v současnosti pokrývají 100 % předepisovaných receptů. Estonsko má rovněž aktivní biotechnologický klastr, zahrnující více než 70 společností, který se ve spolupráci s Univerzitou v Tartu věnuje výzkumu, klinickým testům a rozvoji pokrokové vědy. Hlavními oblastmi jsou genetika a molekulární a biomarkerové testování.

Společnosti ve zdravotnické sféře jsou v Estonsku velmi otevřeny jakékoliv zahraniční spolupráci, zejm. v oblastech personalizované medicíny, klinických testů, výzkumu rakoviny, biotechnologie a zdravotní turistiky.

ETIOPIE

Výdaje na zdravotnictví jsou na velmi nízké úrovni (ročně 30 USD na obyvatele) a vláda si proto stanovila rozvoj sektoru za jednu z hlavních priorit. Např. počet nemocnic se má v daném období zdesetinásobit (na 800). Dodávky zdravotnického zařízení i farmaceutik tak aktuálně patří k nejperspektivnějším oblastem.

FILIPÍNY

Na Filipínách téměř 100 % zdravotnického zařízení pochází z dovozu a místní produkce je limitována pouze náhradními díly a jednorázovými produkty (rukavice, jehly, injekce). V zemi pokračuje růst střední třídy a demografický vývoj nahrává stavbě nových nemocnic a vybavování těch starých. Špička sektoru (velké nemocnice v Manile) je přitom na úrovni srovnatelné s ČR. Na Filipínách je přes 1 800 registrovaných nemocnic z toho téměř 60 % v soukromém vlastnictví. Filipíny také očekávají strmý růst ve využití informačních technologií a řízení obchodních procesů ve zdravotnictví. Hlavními faktory v tomto ohledu jsou konsolidace mezi plátcí a poskytovateli, telemedicína, robotika, automatizace procesů, nové možnosti účtovacích modelů. Stoupající ekonomika a zvyšující se životní standard má za důsledek narůstající poptávku po kvalitní zdravotní péči. Nadále pokračují i investice největších soukromých filipínských konglomerátů do sektoru zdravotnictví.

FINSKO

Vysoce kvalitní a technologicky sofistikované lékařské vybavení má ve Finsku tržní potenciál. Finský trh se zdravotnickými technologiemi v posledních letech silně roste, přičemž import zaznamenává stabilní silný růst (cca o 4 % ročně). V roce 2015 byla parlamentem schválena nová strategie zdravotní péče ve státním sektoru (provádí cca 75 % výkonů), přičemž jejím hlavním cílem je vyrovnat kvalitu péče ve státních a soukromých zařízeních. To bude mj. znamenat rozšíření zdravotnických kapacit či výrazné investice do nového zdravotnického vybavení. Součástí návrhu je i tzv. volný výběr poskytovatele služeb (pro pacienty i zdravotnická zařízení), což by mělo uvolnit trh pro vstup nových subjektů. Vládní návrh konkrétního zákona o reformě zdravotnických a sociálních služeb však parlament prozatím neschválil v plném znění, očekává se, že nový návrh bude předložen v březnu 2018. Kromě zdravotnického zařízení je možné nalézt vývozní potenciál i v oblasti léčiv. V roce 2016 země dovezla farmaka v hodnotě více než 2,15 mld. EUR (meziročně 7,5 % nárůst), dovoz léčiv představuje téměř 4 % celkového finského importu.

FRANCIE

Francouzský farmaceutický průmysl zůstává jedním z nejvýznamnějších na světě. Vývojové trendy v oblasti a světová konkurence donutily francouzské firmy vypracovat restrukturalizační plány, které mají zvýšit konkurenceschopnost francouzského farmaceutického průmyslu. Součástí plánu je i revize obchodních partnerů pro subdodávky pro výrobu léčiv, resp. přenos některých částí výroby do levnějších evropských zemí. České firmy mají příležitost se i nadále prosadit dodávkami pro francouzské nemocnice prostřednictvím tendrů a státních nákupcích agentur.

GHANA

V roce 2014 byl v Ghaně schválen projekt na rozvoj a modernizaci zdravotnického sektoru. Jedná se o projekt, který byl realizován v letech 2015–2017 a jehož objem se odhaduje na celkovou částku 3 mld. USD. V rámci tohoto projektu mělo projít rekonstrukcí 13 okresních nemocnic a dalších menších zdravotních center. Součástí programu je i výstavba 10 poliklinik s českými dodávkami do poloviny

roku 2018. Zároveň by mělo dojít k distribuci nových zdravotnických přístrojů a 6 tis. nových nemocničních lůžek do regionálních nemocnic.

GRUZIE

V gruzínských lékárnách jsou k dostání léky převážně určené pro postsovětský prostor. Místní obyvatelstvo má větší důvěru k medikamentům pocházejícím ze Západu, proto se lze domnívat, že po splnění všech nezbytných norem mohou české léky do gruzínských lékáren proniknout.

Vláda Gruzie se chystá zmodernizovat základní vybavení nemocnic v zemi, proto lze v nejbližších letech očekávat i zvýšený zájem o dodávky zdravotnického zařízení.

HONGKONG

Oblast zdravotnictví patří jednoznačně mezi priority hongkongské vlády a tomu odpovídá i podíl vládních výdajů do zdravotnictví, který činí cca 17 % z celkového ročního rozpočtu. V hodnotovém vyjádření to bylo v roce 2016 celkem 57 mld. HKD/180 mld. CZK a za posledních 10 roků jde o nárůst o 90 %. V letech 2015–16 bylo vynaloženo na vybavení státních nemocnic a klinik 1 mld. HKD/3,1 mld. CZK. Během příštích 10 let chce vláda do zdravotnictví investovat 200 mld. HKD (620 mld. CZK) vč. výstavby nových a rekonstrukce stávajících nemocnic. Zveřejněný desetiletý plán rozvoje nemocnic plánuje výstavbu nové nemocnice Kai Tak a rozšíření či obnovu dalších deseti, což vytváří potřebu 5 tis. nových nemocničních lůžek a 94 operačních sálů. S ohledem na rychle stárnoucí populaci si vláda stanovila jako hlavní dlouhodobé cíle další zkvalitňování a rozšiřování poskytovaných zdravotních služeb a zařízení. Potencionálními exportními položkami jsou zdravotnické, lékařské, stomatologické nebo veterinární nástroje a přístroje, lékařský chirurgický a stomatologický nábytek, lůžka s mechanickým zařízením aj.

CHILE

Chile investuje v letech 2014–2018 více než 4 mld. USD do výstavby nových nemocnic a zdravotních středisek. Jejich vybavení nabízí příležitosti i pro české firmy, které projeví dostatek asertivity a konkurenceschopnosti. Když v roce 2014 nastupovala vláda prezidentky Michelle Bacheletové, jedním z důležitých bodů jejího programu byl slib zlepšení situace v chilském zdravotnictví. Vládní „Program investic do zdravotnictví“ vyčlenil na čtyři roky částku 4 miliardy USD, za kterou mělo být do března 2018 postaveno 20 nových nemocnic. Dalších 20 nemocnic mělo být v době gesce této vlády ve stadiu dokončování a ještě 20 v etapě zadávání veřejných zakázek na jejich stavbu. Podle chilského tisku se v závěru roku 2017, rok před skončením výše zmíněného programu, podařilo chilské vládě splnit jej na 75 %.

Čtyři nemocnice byly zcela dokončeny a jedna z nich (Puerto Williams) se nachází ve stadiu plného provozu. Do konce 2017 budou dokončeny stavební práce na dalších třech nemocnicích. Kromě toho bylo součástí „Programu investic do zdravotnictví“ vybudování 332 nových středisek základní zdravotnické péče. Z nich bylo již 119 dokončeno a 52 je plně operativních. Pracuje se na stavbě dalších 119. Dále se připravují plány a podmínky pro licitace na výstavbu nemocnic ve městech Casablanca, Melipilla, Sótero del Río, Puente Alto a Cauquenes.

Je nutno upozornit, že v oboru zdravotnictví je velká zahraniční konkurence a zejména Španělsko, které má v Chile silnou pozici, se soustřeďuje na tuto oblast.

V případě vážného zájmu české firmy o participaci na vybavování nových nemocnic a středisek především doporučujeme vyslat do Chile jejich zástupce vybavené pokud možno znalostí španělštiny a dostatkem propagačních materiálů ve španělštině, aby na místě přímo zmapovali naskýtající se možnosti.

CHORVATSKO

Pro řadu českých firem se během uplynulých let stalo Chorvatsko zajímavou obchodní destinací zejména v segmentu zdravotnické techniky, nástrojů a vysokých a speciálních technologií. Velká část chorvatských nemocnic a dalších zdravotnických zařízení vyžaduje modernizaci, což se projevuje ve zvýšených poptávkách po zdravotnickém materiálu. Z konkrétních projektů bychom zmínili výstavbu nové nemocnice v Pule či modernizaci a rozšíření nemocnic v Záhřebu, Splitu, Osijeku, Bjelovaru a dalších městech. Exportní potenciál přinášejí i možnosti dodávek zařízení pro specializovaná pracoviště jako jsou oční kliniky, gynekologicko-porodnické, zubní, kosmetické a chirurgické laboratoře. Mnohé projekty jsou podpořeny spolufinancováním z fondů EU. Spolupráce ve farmaceutickém průmyslu je perspektivní zejména ve vývoji a testování léků. V úvahu připadá i vývoz speciálních léčiv. Zaznamenáváme také výrazný zájem v oblasti rozvoje balneologických zařízení a zájem o spolupráci v oblasti lázeňství všeobecně.

INDIE

Výdaje na zdravotnictví v Indii mají stoupající tendenci. Existuje prostor pro české výrobce nemocničního vybavení a zdravotnické elektroniky. S rostoucí kupní silou indické střední třídy roste v Indii počet soukromých nemocnic a klinik, které potřebují moderní lékařské přístroje. Současně se indický zdravotnický průmysl snaží o zavedení vlastní výroby a kopírování dovážených produktů.

INDONÉSIE

Zatímco v roce 2004 bylo v Indonésii 1 246 nemocnic, poslední dostupné údaje již hovoří o počtu 2554 nemocnic v zemi, z toho 882 je státních. Růst počtu nemocnic a zdravotnických zařízení se ještě zintenzivnil po zavedení všeobecné zdravotní péče. Poměr nemocničních lůžek k počtu obyvatel je i nadále hluboko pod průměrem v rozvinutých zemích. 80 % veškerého zdravotnického a laboratorního zařízení používaného v Indonésii pochází z dovozu.

IRÁK

V souvislosti s trváním ozbrojeného konfliktu vyvstává potřeba dodávek přístrojů a zdravotního materiálu.

ÍRÁN

Íránský farmaceutický průmysl je z 96 % soběstačný. Zbývající 4 % se dováží a jedná se především o monoklonální protilátky, imunologické reagentie a další. Kvalita domácích výrobků velice pokulhává za světovým standardem. Období sankcí a dekádu platné nařízení Ministerstva zdravotnictví Íránu na snížení závislosti na dovozu zahraničních výrobků s následnou orientací na podporu domácí produkce, přivedly mnohé íránské výrobce léků do složité situace. Tím spíše, že je zde kvalifikovaná a relativně levná pracovní síla a současně výborný potenciál pro následný vývoz společné (např. česko-íránské) produkce do okolních zemí, jako je Afghánistán, Irák či Sýrie.

IRSKO

Dlouhodobý nárůst objemu léků v českém vývozu do Irska se v roce 2017 snížil o 26 %. Nicméně zájem o tuto komoditu je v zemi nadále značný, např. od roku 2010 její import vzrostl o téměř 40 %. Kapitálové investice do zmíněného sektoru v Irsku byly v rozpočtu pro rok 2018 stanoveny na 36 mil. EUR, což spolu s výstavbou nové dětské nemocnice v Dublinu může vytvořit příznivé podmínky pro české exportéry. Cena nové dětské nemocnice (s 473 lůžky) má přesáhnout hranici 1 mld. EUR, a tak by se stala jednou z nejdražších na světě.

ITÁLIE

Italský farmaceutický průmysl patří k evropské špičce a dařilo se mu navzdory recesi. Italský trh se v tomto segmentu vyznačuje velmi ostrou konkurencí a čeští výrobci léčiv s tím musejí počítat. Vývoz antibiotik do Itálie sice od vstupu ČR do EU vzrostl téměř na dvojnásobek, avšak nedosahuje zatím úrovně z konce 90. let. Zajímavou položkou z pohledu pozitivní tendence trhu by se mohly jevit potravinové a vitamínové doplňky, jejichž poptávka na italském trhu neustále stoupá. Průměrná spotřeba vitamínu a potravinových doplňků byla v období krize 2 mld. EUR.

IZRAEL

Obor přírodních věd a biotechnologií patří nyní v Izraeli beze sporu k nejrychleji rostoucím. Tomuto růstu napomáhá důsledná vládní podpora a silná akademická základna. V současnosti zde podle různých zdrojů aktivně působí 1 350 biotechnologických a farmaceutických společností. Obrat izraelského exportu léčiv a specializovaných zdravotnických zařízení přesahuje 8 mld. USD ročně. Z pětadvaceti celosvětově nejúspěšnějších léků, které byly vyvinuty v průběhu posledního desetiletí, bylo sedm úplně či z velké části vyvinuto v Izraeli. Uvedené úspěchy by nebyly možné bez vysoké technické úrovně izraelských univerzit. Země je v poměru investic do vědy a výzkumu k HDP (4,6 %) dlouhodobým světovým premiantem. Není to ale pouhý statistický ukazatel. Na rozdíl od ČR, drtivá většina investic do R&D v Izraeli přichází ze soukromého sektoru.

Podle studie IVC-ZAG High-Tech Capital Raising bylo v roce 2016 do izraelského odvětví přírodních věd ze soukromých zdrojů investováno 823 mil. USD, což představuje 20 % z celkových investic do izraelského technologického sektoru. Financování ze soukromých zdrojů obdrželo 132 společností zabývajících se výzkumem a vývojem v oblasti biotechnologií. Spolupráce s vyspělými izraelskými společnostmi nejen z biotechnologického sektoru může mít různou formu – od prostého prodeje zboží a služeb, přes společný výzkum a vývoj určitých produktů, až po spolupráci na třetích trzích, kde se má jedna či druhá strana silnější postavení.

JAPONSKO

Stárnoucí populace a pověstná japonská dlouhověkost kladou značné nároky na zdravotní péči. V současné době jsou pro zahraniční investory zajímavé investice do sektoru zdravotnické techniky. V jedné ze šesti japonských speciálních ekonomických zón, v aglomeraci města Osaka, se např. v novém režimu zkouší inovace v oblasti zdravotnictví.

JEMEN

Na 300 zdravotnických zařízení bylo válkou poničeno, 64 % pracuje jen na polovinu své kapacity. Jemenské nemocnice (civilní i vojenské) potřebují výraznou obnovu svého zastaralého zařízení (lůžka, přístroje), financování bude poskytnuto zejména z prostředků zemí Zálivu a mnohostranné rozvojové pomoci.

JIHOAFRICKÁ REPUBLIKA

Příležitost pro sofistikovanější zdravotnickou techniku v Jihoafrické republice existuje zejména v soukromém zdravotnictví a nemocnicích (země dováží přes 90 % této techniky). Dlouhodobě je v plánu reforma zdravotnictví zahrnující univerzální všeobecné a povinné zdravotní pojištění. Kromě výdajů na léčbu HIV/AIDS se předpokládá nárůst výdajů na chronické a civilizační choroby jako jsou astma, rakovina, cukrovka, obezita a nemoci kardiovaskulárního systému. Relativně novou a žádanou skupinou produktů v Jižní Africe jsou tzv. cosmeceuticals, tj. přípravky, které kombinují léčivé a kosmetické účinky.

JORDÁNSKO

Jordánsko má vyspělé zdravotnictví, zejména v oblasti privátního sektoru a vojenských nemocnic. Zdravotnictví a farmaceutický průmysl představují cca 8,2 % podíl HDP. Tento podíl je udržován také zdravotní turistikou z okolních zemí, kterou Jordánsko svou lékařskou kapacitou a infrastrukturou zabezpečuje. Pro české firmy se tak nabízejí možnosti dodávat nejen léčiva, ale i zdravotnický materiál a techniku. Na základě iniciativy ZÚ/OEÚ se od května 2017 uvolnila možnost nabízet i do objemově významného vojenského sektoru.

KANADA

Vysoce diversifikovaný obor, založený na špičkových technologiích a intenzivním R&D. Trh se zdravotnickými přístroji a nástroji (diagnostika, ortopedie, protetika, dentální produkty) ročně představuje téměř 7 mld. CAD. I přesto, že kanadský import medicínských přístrojů a jiného technického zařízení v loňském roce představoval 5,1 mld. USD a dovoz farmaceutických produktů 13,2 mld. USD (obchodu dominují USA, Čína, Mexiko, Švýcarsko a Německo), jsou zde české firmy velmi zřídka zastoupeny, proto shledáváme jako velmi perspektivní možnost rozšíření českých dodávek do Kanady. Sektor nabízí mj. možnost dodávek zdravotnických zařízení a nemocničních lůžek, na trhu chybí dostatek společností dodávající právě vybavení nemocničních či jiných zdravotnických výrobků, zajímavé příležitosti může nabízet trh medicínských analytických přístrojů. Mezi hlavní centra v Kanadě patří Toronto, Montréal a Vancouver.

KATAR

Katar pokračuje v masivních investicích do veřejného zdravotnictví s cílem dalšího rozšíření lůžkové kapacity státních nemocnic. Pro české dodavatele představuje katarský zdravotnický sektor velký potenciál. Uplatnit se mohou zejména dodavatelé zdravotnické techniky, zdravotnických materiálů a léků.

KAZACHSTÁN

Příležitosti pro české společnosti existují v oblasti zdravotnictví u širokého spektra aktivit, tj. u výstavby nemocnic a zdravotnických zařízení, specializovaných zdravotnických zařízení, dodávek zdravotnického materiálu a léků, praxe špičkových lékařů z ČR v Kazachstánu, dodávek zdravotnické techniky včetně nemocničních lůžek, operačních a gynekologických lůžek, komunikační techniky, systémů sterilizace, IT systémů apod. Tato oblast je úzce spojena s populární turistikou kazachstánských občanů do ČR do lázní a různých rehabilitačních zařízení, což má nezanedbatelný ekonomický význam pro českou stranu. Zájem o spolupráci v oblasti lázeňské turistiky mají některé české regiony jako je Zlínský kraj a Karlovarský kraj. Zástupci ČR a Kazachstánu podepsali v listopadu 2011 Dohodu o spolupráci v oblasti cestovního ruchu mezi MMR a Ministerstvem cestovního ruchu KZ. V tomto sektoru existují velké možnosti růstu bilaterální spolupráce. Realizovat lze i společné výzkumné projekty ve zdravotnictví.

KEŇA

Zdravotnictví je vládní prioritou, program Kenya Health Policy (2014–2030) definuje dlouhodobý záměr dosáhnout všeobecného pokrytí základních zdravotnických služeb, které by odpovídaly standardu země střední úrovně příjmů. V roce 2017 proběhla v Keni tříměsíční stávka lékařů. Součástí dohody o ukončení stávky je přijetí závazku státu zlepšit v nadcházejícím období materiální zabezpečení

keňských zdravotních zařízení (zejména v oblasti diagnostiky a pediatrické péče). Vzhledem k připravenosti lékařů stávku opakovat, nedostane-li vláda svých závazků, bude vláda nucena navýšit investiční výdaje do zdravotnictví již v roce 2018. Zvýšené výdaje do zdravotnictví představují příležitost pro české dodavatele vzhledem k tomu, že veškeré zdravotní zařízení se do Keni dováží. Projekty v sektoru zdravotnictví jsou rovněž finančně podporovány ze strany Světové banky.

KOLUMBIE

Dovoz zdravotnické techniky loni činil 1,6 mld. USD, což pokrylo necelých 80 % potřeb domácího trhu. V roce 2018 se předpokládá navýšení importu o zhruba 10 %. Kolumbijský trh s lékařskými přístroji a nástroji je 4. největší v obou Amerikách a patří mezi TOP 20 na světě. Současně je jedním z nejrychleji rostoucích trhů na světě v tomto segmentu. Během příštích 5 let se má zvětšit na 2,1 mld. USD, což je dáno jednak velkou podporou vlády ale i tím, že díky reformě zdravotního systému a tzv. Zákonu 100 má dnes 80 % obyvatel zdravotní pojištění a může v mnohem větší šíři využívat služeb zdravotních zařízení. Zájem je především o diagnostické přístroje, ortopedické nástroje a protézy, vybavení pro ultrazvuk, mamografii a kardiovaskulární (stenty) vyšetření, dále dermatologické a laserové přístroje pro estetiku a plastickou chirurgii, kardiologické, neurologické a onkologické přístroje, sterilizátory a laboratorní inkubátory, laboratorní přístroje a spotřební zdravotnický materiál.

KOREJSKÁ REPUBLIKA

Korejský trh se zdravotnickým materiálem má roční obrat 5,1 mld. USD, přičemž dovoz pokrývá cca 60 % spotřeby korejského obyvatelstva. Korejská republika importuje ročně lékařské technologie a zdravotnické vybavení za více jak 3,0 mld. USD. Vzhledem k atraktivitě trhu z hlediska počtu obyvatel (51 mil.) a vysoké kupní síle obyvatelstva, je korejský trh velmi perspektivní pro české dodavatele zabývající se vývozem zdravotnického vybavení a speciální zdravotnické techniky. Uspěť mohou především výrobci, kteří nabízejí špičkovou kvalitu výrobků splňujících mezinárodní zdravotnické a bezpečnostní normy. Díky velkému zájmu a péči Korejců o svůj vzhled roste vedle nákupu lékařských přístrojů rovněž import přístrojů a nástrojů pro rehabilitaci a estetickou medicínu.

KUVAJT

Kuvajt pokračuje v masivních investicích do veřejného zdravotnictví s cílem dalšího rozšíření lůžkové kapacity státních nemocnic. Pro české dodavatele představuje kuvajtský zdravotnický sektor velký potenciál. Uplatnit se mohou zejména dodavatelé zdravotnické techniky, zdravotnických materiálů a léků. Kosmetika je také zajímavý artikl.

KYPR

Součástí strukturálních reforem a jedním z cílů vlády v rámci hospodářské obnovy je vytvoření systému všeobecného zdravotního pojištění. Mělo by dojít k osamostatnění dosud státem provozovaných zdravotnických zařízení, a tedy decentralizaci nákupu lékařské techniky a vybavení, nabízející potenciální příležitosti pro české exportéry. Reforma byla zahájena v roce 2017, k její plné implementaci dojde v letech 2019/2020. Nezávisle na celostátním systému zdravotní péče nabízí zdravotnický trh již v současnosti příležitosti pro vývoz české zdravotnické techniky a rehabilitačních pomůcek, které mají na Kypru velmi dobré jméno a často se na ostrov dovážejí mimo oficiální distribuční řetězce. Potenciál růstu v této oblasti nabízí také záměr vlády podporovat do budoucna rozvoj zdravotní turistiky.

LIBANON

České firmy se zásadní měrou podílejí na exportu zdravotnických lůžek do Libanonu. České produkty jsou považovány za špičkové, svou kvalitou převyšující podobné výrobky z dalších vyspělých zemí.

V důsledku trvající krize a přítomnosti značného množství vysídleného obyvatelstva se v Libanonu nadále předpokládá růst poptávky po lékařském zařízení a náčiní, zejm. chirurgických nástrojů, komplexních řešeních pro operační sály, textilií apod.

V Libanonu se aktuálně chystají zakázky na vybudování/obnovu vojenského zdravotnictví, mj. nemocnice s až 500 lůžky a menší zdravotnická zařízení s kapacitou do 50 lůžek. Prostor by měl být dán v oblasti stavebnictví, designu a vybavení (lůžka, přístroje pro diagnostiku, oční lékařství, chirurgii, traumatologii apod.).

Farmaceutický průmysl vykazuje trvalý roční růst cca 5,29 %, stejné tempo se předpokládá až do roku 2021 (tržby v roce 2017 činily 1,83 mld. USD, v roce 2021 se očekává 2,21 mld. USD). Vliv na to mají zejm. rostoucí preference značkových léčiv (generická jsou považována za podřadná) a zvyšující se výskyt chronických nemocí. Trh léčiv je zcela závislý na dovozech, naprosto mu dominují zahraniční firmy (v zemi je 50 dovozců). Vlastní výroba je nákladná a zůstává nízká, zahraniční firmy v Libanonu své výroby nemají. Libanonským specifkem je obcházení praktických lékařů a přímé navštěvování specialistů, kteří předepisují dražší, patentovaná léčiva.

MALAJSIE

Existuje potenciál pro další růst exportu v této oblasti, zejména díky růstu sektoru jako celku. V Malajsi existuje jak privátní, tak veřejné zdravotnictví na poměrně vysoké úrovni. Chystají se další investice do rozšiřování sítě nemocnic a specializovaných klinik. Ambicí Malajsie je stát se regionálním a světovým centrem pro zdravotnickou turistiku (zejména stát Penang). Velkou část spotřebního zdravotnického materiálu pokryje domácí výroba (Malajsie je velmoc ve výrobě latexových rukavic) a poptávka po jednodušších levnějších přístrojích je saturována výrobou v regionu. ČR se může podílet dovozem inovativních pokročilých výrobků (nemocniční postele, křesla, pokročilé přístroje) či subdodávkami při stavbě nových zdravotnických zařízení (působí zde rakouská nadnárodní společnost, která ve spolupráci s českými firmami spolupracuje při stavbě nemocnic v dalších zemích). V Malajsi již řadu let funguje pobočka české firmy vyrábějící zdravotnické přístroje.

MALTA

Přestože na Maltě působí významné farmaceutické firmy, žádá trh dovoz některých léčiv a zdravotnických doplňků (2,4 % maltského dovozu tvoří farmaceutický průmysl). Life sciences jsou důležitým základním kamenem maltské ekonomiky. Budoucí investice do farmaceutického průmyslu, zdravotní turistiky či rehabilitace patří k perspektivním oblastem například z hlediska subdodávek.

MAROKO

Maroko přijalo v únoru 2015 nový zákon umožňující vstup zahraničního kapitálu do státních i soukromých zdravotnických zařízení na marocké půdě. Díky této reformě mohou zahraniční podnikatelské subjekty zainvestovat výstavbu, rekonstrukci či vybavení zdravotnických zařízení, která budou moci po smluvně určenou dobu spravovat.

Příležitost pro české firmy představuje zejména marrákešský projekt tzv. „Healthcare City“, residenční a zdravotnický komplex otevřený v prosinci 2015. Areál o celkové rozloze cca 21 tis. m² leží v blízkosti marrákešského mezinárodního letiště a finančního centra města; emirátský investoři (Tasweek

Real Estate) poptávají dodavatele zdravotnické techniky a vybavení z celého světa v rámci tzv. „smart healthcare tourism projects“. Hledají i případné zájemce pro další společné investice, technologické poradenství, nové léčebné metody či zdravotnickou expertízu. Na poli marocké státní zdravotnické sféry je v současnosti šancí pro možné uplatnění českých firem budování nového kardiologického a hematologického centra v marrákešské státní nemocnici, která má být špičkovým pracovištěm přesahujícím svým významem marocké území. Druhou aktuální příležitostí může být vybavení nového křídla rabatské univerzitní nemocnice Ibn Sina. Třetí klíčovou oblastí je potenciální spolupráce s českou stranou v oblasti balneologie, lázeňství a zdravotnické turistiky směrem do ČR. Totéž platí pro plánovanou výstavbu a vybavení nového kardiologického centra při univerzitní nemocnici CHU Hassan II ve Fesu (jedná se o partnerskou nemocnici FN Motol a českého vládního zdravotnického programu MEDEVAC), kde by mělo během nejbližších let vyrůst i nové protonové centrum.

Marocké zdravotnictví obecně usiluje o zlepšení technického a biomedicínského vybavení, posílení technické platformy, pořízení dostatečného množství základních léků a vakcín; zlepšení transportu těhotných žen s komplikacemi z domova do zdravotnického zařízení; budování nových zařízení a center včetně tzv. mobilních jednotek, screeningového vybavení společně s výcvikem obsluhy těchto zařízení, monitorování jevu šířících se onemocnění v podobě diabetes, hypertenze, rakoviny prsu napříč marockou společností; dále zavedení elektronické zdravotní evidence, zprovoznění jednotlivých regionálních zdravotnických center a společné národní datové kartotéky se zdravotními údaji všech pacientů či funkční správu sjednoceného datového centra.

MONGOLSKO

Převážná většina místních zdravotnických zařízení je nedostatečně vybavena zdravotnickou technikou a to téměř na všech úrovních péče. V Mongolsku se rozvoj zdravotnictví podporuje i z dárcovských zdrojů a jedním z projektů je např. i zajištění základní péče rodinám ze vzdálených oblastí. Kromě standardní lékařské techniky a vybavení nemocnic se budou rozvíjet služby spojené s využitím moderních technologií pro přenos dat o aktuální zdravotní kondici pacienta. Díky velkým vzdálenostem a malé hustotě osídlení budou zajímavá mobilní řešení zdravotnické péče. Místní dovozci spolupracují již také s českými producenty léčiv a farmaceutických výrobků a poptávka po rozšíření této škály stále trvá.

MYANMAR

Zdravotnictví je stále na nízké úrovni, odhaduje se, že tři čtvrtiny občanů Myanmaru mají velmi omezený přístup k základní zdravotní péči. S výhledem růstu kupní síly v Myanmaru lze očekávat, že se počet soukromých nemocnic a specializovaných klinik zvýší, tak jako potřeba jejich vybavení moderními lékařskými přístroji. Existuje zde prostor pro české výrobce nemocničního vybavení a zdravotnické techniky. Vhodným rámcem pro rozvoj spolupráce v oblasti restrukturalizace a modernizace zdravotní péče a možnosti českých dodavatelů v oblasti zdravotnictví je Ujednání mezi MZV ČR a MZV Myanmaru o spolupráci v oblasti zdravotnictví a lékařské vědy, podepsané v prosinci 2013. Vláda si navíc uvědomuje důležitost tohoto sektoru, a rozpočet na zdravotnictví vzrostl mnohonásobně.

NĚMECKO

V Německu lze očekávat restrukturalizaci nemocniční péče a optimalizaci vytíženosti jednotlivých lůžek (snižování jejich stavu kvůli nevytíženosti může však být spojeno i s modernizací). Jako příležitost je však nutné spatřovat stárnutí obyvatelstva. V nejbližší době bude Německo muset tuto problematiku řešit.

S tím souvisí stavba a vybavení starobních/pečovatelských ústavů a modernizace nemocnic, nebo poskytování sociálních a lázeňských služeb. A mj. právě i díky stárnutí obyvatelstva vláda každoročně zvyšuje výdaje na zdravotnictví (2007 – 250 mld. EUR, resp. 3 000 EUR na obyvatele ročně, 2012 – 300 mld. EUR, resp. 3 700 EUR na obyvatele ročně). Prognózy počítají s nárůstem výdajů na zdravotnictví z 8 % HDP (2010) na 8,6 % HDP v r. 2020, resp. 9,1 % HDP v r. 2030. Farmaceutický průmysl rostl v posledních letech o 1–2 % ročně a pro r. 2018 tento sektor očekává další expanzi.

Demografický vývoj v Německu v nadcházejících 10 letech s sebou přinese i změny, které se dotknou cestovního ruchu. Cílová skupina turistů ve věku 60+ vzroste o 6,6 % a lehce ubude mladší cílové skupiny. Následkem tohoto vývoje poklesne podíl výjezdového cestovního ruchu o 2,5 mil. osob a vzroste podíl cestování po Německu o 1,5 mil. osob. V podílech zastoupení německých turistů v Česku se však žádné zásadní změny neočekávají, dlouhodobě tvoří nejvýznamnější skupinu, která přijíždí do České republiky. Ve srovnatelném období roku 2016 přijelo o 5 % německých hostů více než v roce předchozím, v segmentu lázeňské klientely byl nárůst ještě výraznější (o 16 %) a Německo je tak nejdůležitějším zahraničním zdrojovým trhem českých a moravských lázní.

Německo se ve zdravotnictví zaměřuje na paliativní péči. Novum je tzv. „telemedicína“ (zvl. u seniorů). ČR může profitovat ze zdravotnických přeshraničních projektů zaměřených právě na oblast „telemedicíny“.

NIGÉRIE

Tento tradiční český vývozní artikl je jednou z priorit nigerijské vlády. Veřejné nemocnice mají většinou zastaralé vybavení, které je třeba postupně modernizovat. Roste počet nových soukromých klinik pro náročné a movité pacienty.

NIZOZEMSKO

Nizozemsko má jeden z nejméně efektivních zdravotních systémů a počet místních firem a výzkumných organizací v oboru zdravotnictví a věd o živé přírodě dosahuje 2 500 (včetně hlavních nadnárodních společností jako MSD, Amgen, Genmab, Astellas, GlaxoSmithKline a Medtronic). Sektor pokrývá všechny aspekty, výdaje na zdravotnictví představují 11 % HDP. Jedná se o jeden z podporovaných top sektorů, mezi priority patří translační medicína, regenerační medicína, genomika, onkologie, virologie, nanotechnologie a zobrazovací a monitorovací technologie (světový leader firma Philips). Ve výzkumu je hojně rozšířen model partnerství veřejného a soukromého sektoru.

POLSKO

V průběhu následujících několika let bude v Polsku modernizováno více než 30 nemocnic a jiných zdravotnických zařízení. Jedná se především o nákup vybavení nebo výstavbu nových nemocničních budov. V letech 2016–2020 by měly dosáhnout investice do modernizace nemocnic v samotné Varšavě 654 mil. PLN (4,1 mld. CZK). V prosinci 2017 byla zveřejněna novela zákona o zdravotnických službách financovaných z veřejných prostředků, která stanoví zvýšení výdajů na zdravotní péči na 6 % HDP v roce 2025. Podle předmětného zákona bude v roce 2018 vyčleněno na ochranu zdraví 4,67 % HDP a v roce 2019 celkem 4,86 % HDP. Jedná se tedy o nárůst výdajů na zdravotnické služby financované z veřejných prostředků v roce 2019 o částku 3,8 mld. PLN (23,6 mld. CZK) a v roce 2020 o 13,1 mld. PLN (81,2 mld. CZK). V důsledku tohoto vývoje se zmíněné výdaje v průběhu deseti let zvýší celkem na 547,6 mld. PLN (3 395,1 mld. CZK). EU přislíbila Polsku pomoc směřovanou do zdravotnictví pro období 2014–2020 ve výši cca. 12 mld. PLN (3 mld. EUR), tj. téměř 3x více než v předchozím období.

Odhadovaná hodnota soukromého zdravotního trhu v Polsku v roce 2016 činila 42,8 mld. PLN (265,4 mld. CZK), což představuje nárůst o 7,1 % oproti předchozímu roku. Podle aktuálních prognóz by měla jeho hodnota v nadcházejících letech zaznamenat průměrný roční růst okolo 7 %.

PORTUGALSKO

Veřejný zdravotnický sektor trpí nedostatkem investic spojeným s poklesem kvality a dostupnosti lékařské péče. Zvýšení investic do zdravotnictví doporučila i EU. Nutné navýšení investic přinese nové příležitosti při rekonstrukci nemocnic a obnově jejich vybavení. Přípravována je výstavba nové centrální nemocnice v Lisabonu. Zhoršování státem poskytované zdravotní péče a její dostupnosti a rozvoj zdravotnické turistiky vede k dalším investicím do soukromých zdravotnických zařízení. Stejně jako v ostatních evropských zemích je i zde klíčovým faktorem stárnoucí populace. V této oblasti, jako ve většině jiných, existuje možná návaznost na trhy lusofonních zemí.

RAKOUSKO

Farmaceutický průmysl a lékařské inženýrství generují 5,8 % rakouského HDP a zaměstnávají více než 50 tis. lidí. Celkový obrat rakouského medicínského inženýrství se pohybuje kolem 8 mld. EUR ročně. Podniky tohoto oboru navíc investují ročně kolem 100 mil. EUR do výzkumu a vývoje. Rakouský trh s léčivými skupiny OTC přípravků. Volně prodejné přípravky zaznamenaly v r. 2016 v Rakousku růst +2,2 %, zatímco se tempo u léků na předpis (Rx) meziročně zpomalilo z cca +5 % na +1,4 %. Rakousko dovezlo v roce 2016 léky s celkovou hodnotou 5,2 mld. EUR. Klíčový význam budou mít v Rakousku cílené biologické léky užívané k léčbě nádorových onemocnění a s využíváním např. v astma terapii.

Dynamickým oborem se v Rakousku stávají biotechnologie, které ročně vytvářejí tržby kolem 11 mld. EUR. Sektor Life Science se v Rakousku vyznačuje vysokým stupněm propojení výrobců, dodavatelů a poskytovatelů služeb. Středisko MedAustron ve Wiener Neustadt je lídrem v oblasti iontové terapie v léčbě rakoviny a mezinárodně vyhledávaným partnerem. V distribuci se při využívání ICT technologií vyskytují šance v cíleném vícekanálovém marketingu. Dlouhodobý trend stárnutí obyvatelstva posiluje poptávku po medicínských technice a nabízí uplatnění inovací v oblasti asistované zdravotní a sociální péče o seniory, vč. příslušné techniky a systémů komunikace (dozorování, diagnózy, elektronické výpisy zdraví, měření diagnostických parametrů ap.) Inovace tohoto typu podporují programy rakouské vlády „informační a komunikační technologie budoucnosti“ a „benefit“ se zaměřením na adekvátní bydlení, resp. péči o seniory v domácnosti. Potenciál mají lékařské, chirurgické, dentální a veterinární nástroje a přístroje, včetně scintigrafických přístrojů, ostatní elektroléčebné přístroje (např. high-tech protetika) a nástroje a přístroje pro vyšetření zraku. Poptávány jsou rovněž opravy lékařských přístrojů. Perspektivní do budoucna jsou řešení ve prospěch zachování kognitivních kapacit seniorů, prevence demence a obecně v segmentu zdravotní péče v nemocnicích. Tento segment doplňují technické systémy asistence, vč. aplikace robotů, a softwarová řešení pro medicínu, telemedicínu a e-health. Poptávány jsou taktéž speciální nátěry s využitím nanotechnologií do tzv. čistých provozů (nemocnic). V neposlední řadě budou k dalšímu vývoji zdravotnictví přispívat analýzy Big Data, na jejichž základě bude vývoj léčiv probíhat se zvýšenou účinností a účelností.

RUMUNSKO

Vládní prioritou je reforma zdravotnictví v oblasti nákladově neefektivní ambulantní a primární péče a racionalizaci nemocniční infrastruktury. Rostoucí počet obyvatel ve velkých městech a nemoci moderní

společnosti vytvářejí tlak na vznik nových a modernizaci stávajících zdravotnických zařízení. Obecným trendem je pak aktuálně využívání služeb soukromých poskytovatelů zdravotní péče.

Existují zde předpoklady pro potenciální export lékařských přístrojů a zařízení, zdravotnického materiálu, pomůcek a vybavení zdravotnických pracovišť. Na trhu jsou všeobecně žádána moderní parafarmaceutika, volně prodejné doplňky stravy a spotřební materiál.

RUSKO

V Rusku funguje jak privátní, tak veřejný sektor zdravotnictví. V kontextu očekávaného mírného hospodářského růstu v nadcházejícím období lze očekávat zvýšení objemu investic do zkvalitňování vybavení nemocnic a specializovaných klinik moderní zdravotnickou technikou. Potenciál pro české vývozce existuje u dodávek v oblasti zdravotnických lůžek, operační, diagnostické techniky a nukleární medicíny. Dobré možnosti existují i ve sféře dentálního a stomatologického vybavení. V oblasti farmacie se nabízejí příležitosti u vybraných druhů léčiv, jež nemají své analogy v Rusku. Tento segment je úzce propojen s rozvojem zdravotnických služeb a infrastruktury včetně cestovního ruchu, lázeňství a rehabilitačních zařízení. Realizovat lze i společné výzkumné projekty ve zdravotnictví a farmacii.

RWANDA

Zlepšení situace ve zdravotnictví je hlavní prioritou vlády, podíl veřejných výdajů je na úrovni vysokých 15 %; tato snaha již přinesla konkrétní výsledky u mnoha ukazatelů. V rámci vládní rozvojové strategie se však počítá s dalším zlepšováním kvality zdravotní péče. Vládní plány počítají s tím, že by do roku 2025 měla být zdravotní péče poskytována téměř výhradně odborným zdravotním personálem. Vzhledem ke skutečnosti, že například pouze 60 % porodů je uskutečněno za asistence odborného personálu, reprezentují vládní plány exportní příležitosti i pro české exportéry zdravotní techniky.

SAÚDSKÁ ARÁBIE

V současnosti je Saúdská Arábie největším trhem na zdravotní produkty a zdravotní služby v celé oblasti MENA. Jen trh s farmaceutickými výrobky je odhadován na 3,5 mld. USD a činí 60 % trhu GCC. Předpokládá se, že všechny tři segmenty zdravotnického průmyslu, tedy trh léčiv, zdravotnické techniky i zdravotnických služeb, poroste v dlouhodobém horizontu tempem převyšujícím 10 % ročně. Saúdský veřejný sektor se na poptávce podílí 40 %, zbytek tvoří soukromé nemocnice a domácnosti.

Trh je z 85 % závislý na dovozech, v místě se vyrábějí zejména generická léčiva a jednoduchá zdravotní technika a spotřební materiál (pouze cca 15 % poptávky). Poptávka po zdravotní péči výrazně roste s ohledem na vysoký růst populace (přírůstek 3 % ročně), prodlužování délky života (v současnosti 74 let), vysoký výskyt civilizačních chorob (diabetes, obezita, pohybové ústrojí apod.) a přibývání starších osob potřebujících zvýšenou zdravotní péči. Počet osob nad 60 let se má v příštích 15 letech zvýšit ze současného 1 mil. na 2,5 mil. (přírůstek cca 9 % ročně). Vláda má v plánu do roku 2020 současnou kapacitu lůžek zdvojnásobit, což představuje výstavbu nemocnic s celkovou kapacitou cca 60 tis. lůžek. Ve státním rozpočtu jsou výdaje na zdravotnictví dlouhodobě jednou z prioritních položek. Nové projekty v této oblasti zahrnují výstavbu 2 zdravotních měst, 11 nových nemocnic a 11 zdravotních středisek a uvedení do provozu 132 rozpracovaných projektů. Sociální projekty zahrnují výstavbu 20 nových sportovních středisek (podle zpráv z druhé poloviny roku 2015 v souvislosti s nízkou cenou ropy a tím i nižšími rozpočtovými příjmy je rozvoj prozatím utlumen) a 16 sociálních a rehabilitačních středisek včetně nově otevřené problematiky léčby drogové závislosti.

Kromě výstavby nových nemocnic se Saudská Arábie soustřeďuje též na zlepšení primární péče, kde současný počet 2000 středisek se má v příštích pěti letech zvýšit na 3000. I nadále navzdory saúdizaci přetrvává velký zájem o český zdravotnický personál, zejm. zdravotní sestry a fyzioterapeuty, který dočasně ochabl v letech 2015–16 v souvislosti s nutností omezit výdaje zdravotnických zařízení a „západní“ personál je stále více nahrazován personálem z Asie. Současně jsou rázně omezovány dříve běžné benefity zdravotnického personálu. S celkovou situací v saúdském zdravotnictví souvisí i zájem o výstavbu nových specializovaných – zejména privátních – rehabilitačních středisek s českou účastí (know-how).

SENEGAL

Senegalská vláda odhadovala pro roky 2014–2018 potřebu financování projektů v této oblasti soukromým sektorem na 124,6 mld. XOF (5,2 mld. CZK). Jedná se především o Národní program zlepšení technického vybavení nemocnic a dalších zdravotnických zařízení a projektu „Dakar Medical City“, jehož cílem je vybudovat zdravotnické centrum vysoké kvality pro celý region Západní Afriky, včetně modernizace Hlavní nemocnice Dakaru na světovou úroveň a výstavby laboratoří na výrobu vakcín proti žluté zimnici.

SLOVENSKO

Obnova zastaralého a nevyhovujícího nemocničního zařízení a plánovaná výstavba nové nemocnice v Bratislavě poskytuje potenciál ke zvýšení českého exportu. ČR patří již dlouhodobě k významným dodavatelům léků. Dovozy antibiotik však konkurují narůstající dodávky antibiotik z Číny. Tradice, znalost prostředí a propojenost s ČR je jedinečnou příležitostí pro opětovné navýšení vývozu léků i zařízení pro vybavení nemocnic.

SPOJENÉ ARABSKÉ EMIRÁTY

Investice do zdravotnictví patří k prioritám střednědobého vládního programu. Nejde však jen o zvýšení kvality lékařské péče a vybavení nemocnic, ale též o výstavbu nových s ohledem na růst populace ve výši cca 5 % ročně (cca 0,5 mil. obyv./ročně). Do roku 2020 tak má dojít ke zvýšení celkové kapacity z dnešních 12 na 14 tis. lůžek). V roce 2016 investice do zdravotnictví činily 9 mld. USD (2 % HDP).

SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ

USA do zdravotnictví investuje nejvíce na světě a náklady na zdravotní péči zde nadále rostou – z dnešních 17 % HDP mohou do roku 2025 narůst až na 20 %. Zdravotnický systém v USA je zároveň politicky citlivá věc, proto je nutno sledovat vývoj legislativy, která může mít dopady na celkové náklady. Nedostatek odborného zdravotnického personálu otevírá možnosti pro výrobky, které dokáží personál částečně zastoupit (chytrá lůžka, monitorovací zařízení, etc.). Rehabilitační pomůcky poptávají centra pro seniory (nejbohatší demografickou skupinu v USA). Zrychlený způsob života a stres zvedají poptávku po antidepresivách a lécích na vysoký cholesterol nebo cukrovku. Buněčné a molekulární biotechnologie přitahují hodně investic, protože je v nich naděje na zvýšení kvality života nebo snížení finanční náročnosti zdravotní péče.

SÝRIE

Více než polovina zdravotnických zařízení v zemi je zcela mimo provoz nebo funguje jen částečně. Nemocnice čelí kritickému nedostatku léků, lékařských potřeb a vybavení. Domácí produkce léčiv se v důsledku válečného konfliktu prudce propadla a současná výroba zdaleka nepostačuje pokrýt poptávku. Poptávka je definována zájmem o technologie a know-how na výrobu léků a vakcín, zdravotní zařízení a přístroje, chirurgické nástroje a pomůcky, hygienický materiál, zdravotnický nábytek.

ŠPANĚLSKO

Španělsko bylo v roce 2017 po Japonsku druhou zemí OECD s nejdelší průměrnou dobou dožití (ženy 85,8 let, muži 80,1 let). Přibližně 80 % zdravotních výdajů ve Španělsku míří na léčbu chronických nemocí, zejména kardiovaskulárních chorob, cukrovky a rakoviny. Polovina Španělů trpí nejméně jedním chronickým onemocněním. V současné době rostou ve Španělsku snahy také o posílení preventivní role medicíny. Ve Španělsku existuje významná poptávka po inovativních zdravotnických pomůckách, které zvyšují kvalitu života i ve vyšším věku (ortopedické pomůcky, naslouchátka, mechanoterapeutické a dýchací přístroje, kontrolní přístroje, apod.). Například u ortopedických pomůcek – naslouchátek se vyšplhal import do Španělska v posledních pěti letech na celkovou hodnotu cca 4,7 mld. EUR. Za účelem podpořit aktivní stárnutí a předejít závislosti starší populace na cizí pomoci se Ministerstvo zdravotnictví rozhodlo španělským lázeňským centrům poskytovat různé formy subvencí, od peněžní podpory na nákup inovací a nové generace produktů po odborná školení pracovníků zdarma.

Významné posuny v poptávce lze sledovat také na poli farmaceutických výrobků a technologií. Španělská vláda v září 2015 schválila centralizovaný nákup vybraných léků a zdravotnických výrobků v hodnotě přesahující 1,7 mld. EUR. Jedná se o některé nitrooční implantáty (využívané při operacích šedého zákalu) a o čtyři léky – epoetiny, rekombinantní faktor VIII, imunosupresiva a antiretrovirotika. V roce 2016 meziročně vzrostly investice do výzkumu a vývoje v oblasti farmacie o 8,1 % a dosáhly 1,08 mld. EUR. Toto odvětví tedy expanduje, přičemž většina výdajů (přes 577 mil. EUR) směřovala do klinického výzkumu, tedy studií pro vývoj nových léčiv.

ŠVÝCARSKO

V roce 2013 schválila Spolková vláda materiál Gesundheit2020, který stanovuje priority švýcarského zdravotnictví pro příštích osm let. Jedním z parametrů je i rostoucí potřeba zabezpečit životní podmínky stárnoucí populace. Významnou součástí materiálu je také zajištění pečovatelské péče – ve Švýcarsku chybí odborně vzdělaný personál. Poptávané jsou služby lékařské, dentální, nemocniční a služby fyzioterapeutů. Z nemocnic je signalizován zájem o zajištění sterilního prostředí. Potenciál tak mají speciální aplikace, např. nano nátěry a malby.

TANZÁNIE

Výdaje na zdravotnictví vykazují růst, na kterém mají aktuálně hlavní podíl donorské příspěvky. Priorita zdravotnictví se však s nástupem nové administrativy odráží i do vládních výdajů. V rámci programu Strengthening Primary Health Care for Results je na rozvoj zdravotnictví do roku 2020 alokována částka ve výši 240 mil. USD. Z této částky půjde 35 % na rozvoj zdravotnického systému, další čtvrtina na prevenci zdraví dětí, zajištění porodnické péče a dostupnost zdravotní péče pro většinu obyvatel, zbylých 15 % je určeno na výživu a zajištění potravinové bezpečnosti. Priorita zdravotnictví se odráží i v navýšení částky alokované pro zdravotnictví z tradičních 7 % na 9,2 %. Na podporu zdravotnictví běží do roku 2020 program Strengthening Primary Health Care for Results s alokovanou částkou ve výši 240 mil. USD. Rozvojový program tak představuje příležitost pro dodavatele zdravotní techniky.

THAJSKO

Thajské zdravotnictví se dynamicky rozvíjí. Vedle zdravotní péče o domácí obyvatelstvo se Thajsko stalo významnou zdravotní destinací nejen pro okolní asijské země, ale i pro pacienty ze vzdálenějších

teritorií, především oblasti Blízkého východu. Poptávané budou kromě farmaceutických výrobků také různé druhy zařízení pro nemocnice (lůžka, vozíky, diagnostické přístroje, zdravotnický materiál aj.). Opět se jedná o jednu z vládních prioritních oblastí rozvoje.

TUNISKO

Stávající zdravotnická infrastruktura disponuje 30 tis. lůžky, je však zastaralá a vyžaduje modernizaci (civilní a vojenská nemocniční zařízení). Výhledově Tunisko hodlá investovat do výstavby univerzitní nemocnice v Kairouan, nemocnic v Beja a Gabes a dále do 8 regionálních nemocnic (Jelma, El Jem, Makthar, Dahmani, Haffouz, Thala, Sbiba a Manouba). Prostřednictvím čínských investic se dokončuje onkologické centrum v Tunisu a nemocnice ve Sfax. Nedostatečnou péči ve státním sektoru nahrazují soukromé kliniky (49 % lékařské péče) a jejich síť se dále rozšiřuje. Tunisko se profiluje v plastické chirurgii a wellness, tyto oblasti vyhledává klientela z EU. Rozvíjející se balneoterapie zajišťuje celoroční provoz hotelových komplexů na pobřeží. Farmaceutický průmysl často poptává formou veřejných tendrů mechanizaci pro výrobu léčiv v SIPHAT pro vlastní potřebu i export do subsaharského regionu. Centrální farmacie Tuniska, která udržuje ústřední zásobu léčiv, často poptává očkovací dávky. Spolehlivost dodávek zajišťuje diverzifikací dodavatelů, což představuje příležitosti pro české dodavatele.

TURECKO

Obchodně-investiční příležitosti v oblasti zdravotnictví a kvality života v Turecku jsou díky dynamickému demografickému vývoji, převažující mladé populaci a zanedbatelného úbytku produktivní části populace (de facto nejnižšího ze zemí OECD) soustředěny především do těchto sub-segmentů. Turecký trh s farmaceutickými produkty je na šestém místě v Evropě (za SRN, Francií, UK, Itálií a Španělskem). Turecko vynaložilo na zdravotní péči v loňském roce přibližně 39 mld. USD, soukromý sektor pak v loňském roce zaplatil za zdravotní péči 9 mld. USD. Generika v tomto segmentu pak tvořila 37 % (pozn.: meziroční růst o 7,5 %) v tržbách (2,8 mld. USD). Domácí farmaceutické produkty tvořily pouze 41,9 % z celkového objemu. Současně roste tlak vlády na lokalizaci zahraničních výrobců, který je aktuálně v některých případech léčiv (55 položek v březnu 2017) vynucován i omezením jejich proplácení ze strany státní pojišťovny. Vyšší šance zahraničních výrobců uspět s kvalitním, ale dražším produktem je především v soukromých nemocnicích. Stát vytváří výhodné investiční podmínky pro realizaci velkých projektů (nemocnice, zdravotnická zařízení), které realizují domácí EPC kontraktori. Byť je zde vybrán jeden kontraktor, tento v rámci subdodávek nakupuje např. nemocniční lůžka, stomatologická a gynekologická křesla či jiné vybavení nemocnic. Negativním faktorem je však oslabení kurzu TL, které jen v roce 2017 prodražilo export z ČR o 20 %.

UGANDA

Ministerstvo zdravotnictví vypracovalo dlouhodobý plán rozvoje zdravotnického sektoru (National Health Policy 2011–2020). Plán předpokládá zdvojnásobení dodávek farmaceutik a zdravotnického zařízení. V rámci plánu má vláda vynakládat 8,5 % svého ročního rozpočtu na rozvoj zdravotnictví. V oblasti zdravotní péče jsou v Ugandě aktivní i soukromí poskytovatelé. Největší poskytovatel soukromé zdravotní péče v rámci východoafrického regionu společnost Aga Khan počítá v roce 2018 se zahájením výstavby nových nemocničních zařízení. Vzhledem k tomu, že se zdravotnická zařízení do země dováží, představují vládní i nevládní investiční plány příležitosti pro české exportéry.

UZBEKISTÁN

Strategie ekonomického rozvoje prosazovaná novou uzbeckou vládou počítá s rozšířením výrobní základny farmaceutického průmyslu. Podmínkou toho jsou nákupy odpovídajících technologií ze zahraničí. Rozšiřování sortimentu farmaceutické produkce půjde ruku v ruce s nákupy patentů a licencí zahraničních firem (výroba ampulí, injekčních roztoků, suspenzí a tablet). Vládní program rovněž počítá s rozsáhlou modernizací nemocnic a diagnostických center, což předpokládá postupný růst nákupů zdravotnického nábytku a techniky.

VELKÁ BRITÁNIE

Farmaceutický, zdravotnický a chemický průmysl představují po automobilovém průmyslu druhý nejvýznamnější exportní výrobní sektor britské ekonomiky. Sektor zažívá dynamický růst, tažený především inovacemi a je očekáván také růst spotřeby zdravotních prostředků a farmak v průměru o 1,8 % v letech 2018–23. Life sciences (farmaceutický průmysl a zdravotnické prostředky) je také v rámci nové průmyslové strategie označen za jeden z „národních šampionů“, nejperspektivnějších oborů, kterým bude věnována vládní podpora v oblasti výzkumu. Pokud jde o zdravotnický průmysl, do prostředí státního systému veřejné zdravotní péče (NHS) jsou stále častěji zapojovány soukromé kliniky a nemocnice, u kterých NHS poptává zdravotní služby. Nově se v sektoru prosazují také inovativní služby typu Babylon – virtuální návštěva lékaře prostřednictvím internetu, která těží z rychlé dostupnosti (včetně možnosti následného zaslání el. předpisu lékařem pacientovi do místní lékárny) na místo dlouhých čekacích dob objednání u standardních návštěv lékařů. Příležitosti pro české firmy představují především subdodávky substancí a komponent pro chemický, farmaceutický a zdravotnický průmysl, včetně vybavení laboratoří, ale i dodávky kompletních zdravotnických prostředků a vybavení. Potenciální riziko pro rozsáhlý britský farmaceutický sektor představuje brexit, jelikož případná regulatorní divergence mezi britským a evropským vnitřním trhem by pro britské společnosti znamenala nutnost realizovat extrémně nákladné certifikace léků a zdravotních prostředků jak v Británii, tak v EU.

VIETNAM

Vietnam je trh s obrovským potenciálem pro odbyt farmaceutických výrobků, zdravotnických prostředků a zdravotnické techniky. V zemi existuje nenasycená poptávka u léků (v místě se vyrábí jen 50 % spotřeby), navíc výroba vyspělé zdravotnické techniky je jen v začátcích. V r. 2017 počet nemocnic vzrostl na 1 063 (z toho 12 % soukromých). S ohledem na velkou populaci Vietnamu (95 mil.) se jedná o nedostatečné počty, obsazenost lůžek přesahuje 200 %. Výdaje na zdravotnictví rostou. V roce 2002 činily 4,4 % HDP, v roce 2017 8 % HDP. V roce 2017 dosáhl trh s farmaceutickými výrobky objemu 5,2 mld. USD s průměrným ročním přírůstkem okolo 14 %. V roce 2017 byly dovezeny farmaceutické výrobky a materiál za 3 mld. USD. Výroba zdravotnických zařízení a high-tech medicínských řešení není příliš rozvinuta. Celková velikost trhu zdravotnických zařízení je ve Vietnamu odhadována na 1 mld. USD, z toho 90 % pochází z dovozu. Kromě vybavení nemocnic, resp. zdravotnických prostředků obecně a farmaceutických výrobků představují obchodní příležitosti pro české firmy např. i dodávky zdravotnických informačních systémů, transfer technologií, nebo vzdělávací a školicí programy pro různé úrovně vietnamského zdravotnictví.

Konkrétní příležitosti	Země
CPA 72 - Výzkum a vývoj, autorská práva	Izrael
CPA 86 - Zdravotní péče	Německo, Rusko
CPC 931, 933 - Zdravotní péče, nemocniční služby	Saúdská Arábie
CPCP 9312,93191 - Zdravotní služby, poskyt. sestrami, fyzioterapeuty a paramedickým personálem	Saúdská Arábie
HS 2843 - Kovy drahé v koloid stavu sloučeniny amalgamy	Írán
HS 0510 - Ambra šedá, kastoreum, cibet a pižmo; žluč, žlázy aj.	Francie, Velká Británie
HS 2106 - Potravinové přípravky, jinde neuved.	Maroko
HS 2850 - Hydridy, nitridy, azidy, silicidy a boridy	Filipíny
HS 2916 - Nenasycené acyklické a cyklické monokarboxylové kyseliny	Filipíny
HS 2925 - Sloučeniny s karboximidovou iminovou funkcí	Filipíny
HS 2936 - Provitaminy a vitaminy, přírodní nebo reprodukováné syntézou, jejich deriváty a směsi	Rumunsko, Saúdská Arábie
HS 2941 - Antibiotika	Estonsko, Filipíny, Gruzie, Irák, Írán, Itálie, Německo, Saúdská Arábie, Thajsko
HS 2942 - Ost. organické sloučeniny	Filipíny
HS 3001 - Žlázy aj. k organoterapeutickým účelům, výtažky	Jordánsko
HS 3002 - Antiséra, ost. krevní složky a imunologické výrobky, očkovací látky, ap. výrobky	Ázerbájdžán, Finsko, Německo, Sýrie, Švýcarsko, Ukrajina, Vietnam
HS 3003 - Léky neodměřené, ne krev, antisera ap., vata aj.	Sýrie, Angola, Brazílie, Bulharsko, Etiopie, Filipíny, Ghana, Gruzie, Itálie, Jordánsko, Kanada, Kazachstán, Keňa, Kuvajt, Myanmar, Rakousko, Rwanda, Řecko, Slovensko, Tanzanie, Tunisko, Turecko, Uganda, Chile
HS 3004 - Léky odměřené ne krev, antisera ap., vata aj.	Sýrie, Angola, Ázerbájdžán, Bulharsko, Finsko, Ghana, Chorvatsko, Irák, Irsko, Izrael, Kazachstán, Keňa, Kuvajt, Libanon, Rumunsko, Rwanda, Tanzanie, Turecko, Uzbekistán, Vietnam
HS 3005 - Vata, gáza, obinadla apod. výrobky	Finsko, Francie, Ghana, Hongkong, Izrael, Japonsko, Jordánsko, Kazachstán, Libanon, Myanmar, Německo
HS 3006 - Farmaceutické zboží specifikované	Austrálie, Etiopie, Filipíny, Francie, Írán, Kazachstán, Malajsie, Myanmar, Rusko, Thajsko, Turecko, Sýrie, Švýcarsko, Ukrajina
HS 3304 - Kosmetické přípravky nebo líčidla a přípravky pro péči o pokožku	Írán, Mongolsko
HS 3305 - Přípravky na vlasy	Chorvatsko, Mongolsko

ZDRAVOTNICKÝ A FARMACEUTICKÝ PRŮMYSL

Konkrétní příležitosti	Země
HS 3306 - Přípravky pro ústní nebo zubní hygienu, aj.	Mongolsko
HS 3307 - Přípravky holicí, toaletní, kosmetické ap.	Chorvatsko, Myanmar
HS 4014 - Hygienické nebo farmaceutické výrobky, z vulkanizovaného kaučuku, jn. než tvrdého kaučuku	Filipíny, Kuvajt
HS 6602 - Vycházkové hole, sedací hole, biče, jezdecké bičičky a podobné výrobky	Španělsko
HS 6909 - Keramické zboží pro laboratorní, chemické aj. technické účely	Velká Británie
HS 7010 - Demižony, lahve, sklenice, baňky aj. výrobky ze skla	Velká Británie
HS 7017 - Laboratorní, hygienické nebo farmaceutické skleněné zboží	Austrálie, Filipíny, Francie, Indonésie, Jemen, Jordánsko, Kuvajt, Libanon, Spojené arabské emiráty, Švýcarsko, Tunisko, Uzbekistán
HS 7324 - Výrobky sanitární části ze železa, oceli	Jihoafrická republika, Maroko
HS 8212 - Břitvy, holicí strojky a holicí čepelky	Mongolsko
HS 8417 - Neelektrické průmyslové a laboratorní pece, včetně neelektrických spalovacích pecí	Filipíny, Švýcarsko
HS 8419 - Stroje, laboratorní přístroje, pro zpracovávání materiálů výrobními postupy změnou teploty	Kuvajt
HS 8421 - Odstředivky, odstředivé ždímačky; stroje k filtrování, čištění kapalin nebo plynů	Austrálie, Kanada
HS 8510 - Holicí strojky, stříhací strojky na vlasy a srst a depilační přístroje, s vestavěným elektrickým motorem	Rumunsko
HS 8514 - Elektrické průmyslové, laboratorní pece; ost. zařízení pro tepel. zpracování materiálů	Spojené arabské emiráty
HS 8517 - Telefonní a ost. přístroje pro vysílání, přijímání hlasu, obrazů aj. dat	Kazachstán
HS 8713 - Vozíky pro invalidy i s motorem aj. pohonem	Filipíny, Tunisko
HS 9004 - Brýle (korekční, ochranné nebo jiné) a podobné výrobky	Ghana, Velká Británie
HS 9006 - Fotografické přístroje; přístroje a žárovky pro bleskové světlo k fotografickým účelům	Malajsie
HS 9011 - Mikroskopy optické sdružené	Jihoafrická republika, Maroko, Saúdská Arábie
HS 9012 - Mikroskopy jiné než optické, difraktografy	Austrálie, Čína, Ghana, Indonésie, Portugalsko, Saúdská Arábie, USA, Uzbekistán
HS 9016 - Váhy o citlivosti 5 cg a citlivější, i závaží	USA
HS 9018 - Lékařské, zubolékařské nebo zvěrolékařské nástroje a přístroje aj.	Angola, Austrálie, Ázerbájdžán, Brazílie, Bulharsko, Čína, Etiopie, Francie, Ghana, Hongkong, Chile, Indie, Indonésie, Irák, Izrael, Jihoafrická republika, Jordánsko, Kanada, Kazachstán, Keňa, Kolumbie, Korejská republika, Kuvajt, Kypr, Libanon, Malajsie, Maroko, Mongolsko, Myanmar, Německo, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Rusko, Rwanda, Řecko, Saúdská Arábie, Slovensko, Sýrie, Španělsko, Tanzanie, Turecko, Uganda, USA, Uzbekistán, Vietnam

ZDRAVOTNICKÝ A FARMACEUTICKÝ PRŮMYSL

Konkrétní příležitosti	Země
HS 9019 – Přístroje pro mechanoterapii; masážní; psychotechnické aj. přístroje	Sýrie, Austrálie, Bulharsko, Izrael, Kazachstán, Kolumbie, Korejská republika, Kypr, Libanon, Mongolsko, Nizozemsko, Polsko, Rusko, Senegal, Španělsko, Turecko, USA, Uzbekistán
HS 9020 – Ost. dýchací přístroje a plynové masky, kromě ochranných masek bez mechanických částí	Filipíny, Kolumbie, Kypr, Polsko, Senegal, Sýrie
HS 9021 – Ortopedické pomůcky a přístroje, berle, chirurgické pásy aj.	Austrálie, Brazílie, Bulharsko, Etiopie, Izrael, Kolumbie, Kypr, Německo, Polsko, Rakousko, Rumunsko, Saúdská Arábie, Španělsko, Uzbekistán
HS 9022 – Rentgenové přístroje aj. používající záření, pro lékařské, zubolékařské, zvěrolékařské účely aj.	Austrálie, Etiopie, Filipíny, Ghana, Hongkong, Indonésie, Izrael, Jihoafrická republika, Kanada, Kazachstán, Kolumbie, Kypr, Malajsie, Myanmar, Polsko, Rusko
HS 9026 – Přístroje a zařízení na měření nebo kontrolu průtoku, hladiny, tlaku aj. přístroje	Čína
HS 9027 – Přístroje pro fyzikální nebo chemické rozborů, na měření, kontrolu viskozity, roztažnosti aj.	Kolumbie, Uzbekistán
HS 9031 – Měřicí nebo kontrolní přístroje, projektory na kontrolu profilů	Čína, Rakousko, Uzbekistán
HS 9032 – Automatické regulační nebo kontrolní přístroje a zařízení	Španělsko
HS 9033 – Části, součásti a příslušenství strojů optických, měřicích, lékař. ap.	Uzbekistán
HS 9401 – Sedadla (jiná než sedadla čísla 9402), též proměnitelná v lůžka, jejich části	Čína, Francie, Hongkong, Indonésie, Jemen, Kuvajt, Myanmar, Německo, Nizozemsko, Spojené arabské emiráty, Švýcarsko, Thajsko
HS 9402 – Lékařský, chirurgický, zubolékařský nebo zvěrolékařský nábytek	Angola, Austrálie, Etiopie, Finsko, Francie, Ghana, Hongkong, Indonésie, Japonsko, Jemen, Jihoafrická republika, Jordánsko, Kazachstán, Keňa, Korejská republika, Kuvajt, Libanon, Malajsie, Maroko, Mongolsko, Myanmar, Nigérie, Nizozemsko, Rusko, Rwanda, Řecko, Saúdská Arábie, Slovensko, Spojené arabské emiráty, Sýrie, Tunisko, Turecko, Vietnam
HS 9603 – Košťata, smetáčky, štětce, štětky, kartáče, mopy a oprašovač. aj.	Mongolsko
HS 9619 – Hygienické vložky a tampóny, dětské pleny	Chile, Chorvatsko, Mongolsko
Nanotechnologie a nové materiály, Biotechnologie vč. farmacie	USA